

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 18 juni 2015

Mål nr

B 6341-13

KLAGANDE

Swedese Möbler Aktiebolag, 556280-1323

Box 156

567 23 Vaggeryd

Ombud: Advokat EB och jur.kand. LB

MOTPART

Dan Burhén Möbler Aktiebolag, 556490-1485

Slätterstigen 15

576 31 Sävsjö

Ombud: Jur.kand. JL och jur.kand. S-ES

SAKEN

Utdömande av vite

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2013-11-20 i mål B 1762-12

DOMSLUT

Med upphävande av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut såväl i huvudsaken som beträffande rättegångskostnader.

Dan Burhén Möbler AB ska ersätta Swedese Möbler AB för rättegångskostnader, i hovrätten med 328 885 kr, varav 322 250 kr avser ombudsarvode och 6 635 kr utlägg, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 20 november 2013, och i Högsta domstolen med 251 300 kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens avgörande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Swedese Möbler AB har yrkat att Högsta domstolen dömer ut ett vite om 100 000 kr att betalas av Dan Burhén Möbler AB.

Swedese Möbler AB har vidare yrkat att Högsta domstolen *dels* befriar bolaget från skyldighet att ersätta Dan Burhén Möbler AB för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten, *dels* tillerkänner bolaget ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten med där yrkade belopp.

Swedese Möbler AB har yrkat att bolaget i vart fall tillerkänns ersättning för merkostnader i tingsrätten som Dan Burhén Möbler AB orsakat bolaget på grund av sin processföring.

Dan Burhén Möbler AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Swedese Möbler AB har genom upphovsrätt exklusiv rätt att tillverka och sälja fåtöljen Lamino.
2. Dan Burhén Möbler AB ägs av DB. Bolaget marknadsför möbler som tillverkas i Polen av Burhén Meble. Det polska bolaget ägs, jämte annan, av DB far FB. Burhén Meble har i sin produktion haft fåtöljen Stilo, som bedömts göra intrång i upphovsrätten till Lamino.
3. I ett mål om vitesförbud enligt 53 b § upphovsrättslagen (1960:729) förbjöd tingsrätten den 11 februari 2011 på talan av Swedese Möbler Burhén Möbler vid vite av 500 000 kr ”att tillverka, låta tillverka, marknadsföra, utbjuda till försäljning, eller på annat sätt sprida exemplar av stolar av utseende som framgår av bilaga” (Stilo-fåtöljen).
4. Den 16 februari 2011 lät Swedese Möbler beställa en Stilo-fåtölj vid Möbelhuset i Uppsala. En fåtölj levererades härefter den 18 mars 2011 från Burhén Meble till Möbelhuset, där den betalades och hämtades.
5. Tingsrätten fann i mål om utdömande av vitet att Burhén Möbler hade överträtt vitesförbudet och dömde ut ett jämkat vite om 100 000 kr. Hovrätten har bedömt att Burhén Möbler hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att efterkomma vitesförbudet och att Burhén Möbler inte var ansvarigt för Burhén Mebles åtgärder, varför Swedese Möblers talan har ogillats.

Parternas talan och frågan i Högsta domstolen

6. Swedese Möbler har i huvudsak gjort gällande dels att Burhén Möbler har överträtt vitesförbudet genom att inte ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att efterkomma detta och därmed ha tillåtit tillverkning och marknadsföring av Stilo-fåtöljen, dels att vitesförbudet på grund av en nära koppling mellan Burhén Möbler och Buhren Meble omfattar även Burhén Mebles agerande.

7. Burhén Möbler har bestritt att bolaget marknadsfört Stilo-fåtöljen sedan vitesförbudet meddelades. Bolaget har anfört att det har vidtagit tillräckliga åtgärder för att följa vitesförbudet och gjort gällande att Burhén Meble tillverkade och levererade fåtöljen utanför Burhén Möblers kontroll och att Burhén Möbler inte ansvarar för Burhén Mebles åtgärder.

8. Frågan i Högsta domstolen är om Burhén Möbler har överträtt vitesförbudet på grund av Buhren Mebles försäljning av Stilo-fåtöljen.

Tillämpliga bestämmelser

9. Enligt 53 b § första stycket upphovsrättslagen får den som vidtar eller medverkar till en åtgärd som innebär intrång i eller överträdelse av de rättigheter som är knutna till ett upphovsrättsligt skyddat verk vid vite förbjudas att fortsätta med åtgärden. Förbud kan enligt andra stycket meddelas interimistiskt; vid fara i dröjsmål utan att svaranden bereds tillfälle att yttra sig. Vitesförbud enligt upphovsrättslagen kan, till skillnad från vad som gäller för åtgärd enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken, meddelas endast om förbudstalan har väckts.

10. Bestämmelserna om vitesförbud infördes år 1994 för att förbättra skyddet inom det immaterialrättsliga området. De har därefter getts ett vidgat tillämpningsområde genom lagändringar åren 2005 och 2009. Ett skäl som anfördes för bestämmelserna vid införandet var att när intrång sker i en immateriell ensamrätt, så är det ett primärt intresse för rättighetshavaren att snabbt få slut på intrånget. Det uttalades också att ett vitesförbud måste vara klart preciserat och stå i relation till det påstådda intrånget, varefter domstolen har att utforma förbudet så att det uppfyller kravet på entydighet och konkretisering. (Se prop. 1993/94:122 s. 44 ff., 66 ff. och 73; jfr prop. 2004/05:110 s. 336 ff., 422 f. och 564 samt prop. 2008/09:67 s. 188 ff. och 257 f.)

11. Regeln om vitesförbud i 53 b § upphovsrättslagen ansluter till ansvarsbestämmelserna i 53 §. Där föreskrivs det att den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk uppsåtligen eller av grov vårdslöshet vidtar åtgärder som innebär intrång kan dömas för brott mot upphovsrättslagen. Eftersom det finns fängelse i straffskalan gäller bestämmelserna i 23 kap. 4 § första stycket brottsbalken om medverkan. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 53 b § får enligt 53 § fjärde stycket dock inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

12. Vitesförbud förutsätter, till skillnad från vad som gäller för straffrättsligt ansvar, inte att uppsåt eller oaktsamhet behöver styrkas; beivrandet kan inriktas direkt på frågan om det föreligger ett intrång i objektiv mening. Inte heller behöver bevisning föras om intrångets skadeverkningar. (Se prop. 1993/94:122 s. 44 f.) Vidare bör påpekas att ett vitesförbud kan meddelas mot en juridisk person, till skillnad från vad som gäller för straffrättsligt ansvar.

Utdömande av vite

13. Närmare bestämmelser om utdömande av vite finns i lagen (1985:206) om viten. En domstol som ska pröva ett sådant yrkande har att kontrollera om det finns lagliga förutsättningar att lägga vitesförbudet till grund för en dom, varvid innebörden av föreskrifterna i förbudet måste fastställas.

14. Därefter har domstolen att pröva om vitesadressaten i objektiv mening har brutit mot förbudet. Det åligger den som ansöker om vitets utdömande att visa de omständigheter som ska ligga till grund för bedömningen. Vitesadressaten har å sin sida att i förekommande fall visa att överträdelsen av vitesförbudet varit ursäktlig. Enligt 9 § viteslagen kan ett vite jämkas om det föreligger särskilda skäl. Ett vite får enligt 2 § andra stycket inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig förmåga att följa föreläggandet, och vitet får följaktligen heller inte dömas ut om sådan förmåga saknas.

Vitesförbud och tredje mans åtgärder

15. Ett vitesförbud kan innebära att vitesadressaten har en skyldighet att försöka hindra en tredje man från att handla på visst sätt. Om vitesadressaten inte gör det, så innebär underlåtelser att vitesadressaten har åsidosatt vitesförbudet. Det rör sig då om ett ansvar för eget handlande.

16. I målet aktualiseras emellertid också frågan om en vitesadressat kan ansvara för åtgärder som har vidtagits av en tredje man, dvs. av någon annan än vitesadressaten själv. Utgångspunkten är att så inte är fallet; tungt vägande legalitetsskäl talar emot att ett handlande från en tredje man genom tillräknande ska kunna läggas vitesadressaten till last (jfr Peter Westberg, Det

provisoriska rättsskyddet i tvistemål Bok 2, 2004, s. 280 ff., och Torkel Gregow, Kvarstad och andra säkerhetsåtgärder, 2014, s. 69). Det hindrar inte att det kan finnas skäl för att göra undantag.

17. Syftet med ett vitesförbud är att skydda den som innehar en immateriell rättighet mot ett pågående angrepp på rättigheten. När ett intrång i en sådan rättighet sker i en näringsverksamhet kan det vara uppsåtligt i vinningssyfte. Effektivitetsskäl, innefattande önskemålet om att snabbt få slut på intrånget (se p. 10), motiverar då att kringgående av vitesförbudet motverkas i den mån det låter sig förenas med legalitetsprincipen. Grundläggande i det sistnämnda hänseendet är att vitesadressaten alltid måste ha en praktisk och närliggande möjlighet att undvika ansvar.

18. Om vitesadressaten inte ansvarar redan på grund av sitt eget handlande, bör ett tillräknande kunna ske om vitesadressaten ingår i samma ekonomiska sfär som tredje man, såsom vid koncerngemenskap eller när vitesadressaten och den tredje mannen ytterst ägs av samma personer. För tillräknande bör då även krävas att vitesadressaten praktiskt och rättsligt kontrollerar den tredje mannens verksamhet i det hänseende som vitesförbudet avser. I vissa fall bör det dock kunna räcka med att vitesadressaten och den tredje mannen står under gemensam kontroll, såsom när de är systerbolag. Huruvida det faktiskt har skett någon samordning i syfte att kringgå vitesförbudet bör i situationer med ekonomiska band av nu diskuterat slag sakna betydelse, eftersom tillräknandet är grundat på identifikation mellan den tredje mannen och vitesadressaten.

19. Beträffande andra möjliga undantag har rättsfallet ”Gillette” NJA 1993 s. 188 uppmärksamats i målet. I det fallet hade ett aktiebolag förbundit sig att inte utöva viss verksamhet. Klausulen ansågs på grund av omständigheterna träffa även ett systerbolag. Avgörandet får förstås på det sättet, att om

någon annan än den förpliktade avtalsparten på ett kvalificerat otillbörligt sätt hindrar den berättigade att komma i åtnjutande av avtalsrättigheten, så svarar den utomstående i åtminstone vissa fall som om han själv var förpliktad enligt avtalet (jfr ”Max och Frasses” NJA 2005 s. 608).

20. När det gäller vitesförbud av det slag som här är aktuellt kan av legalitetsskäl inte någon motsvarande utsträckning av förbudets subjektiva verkningar komma i fråga. Förevarande mål avser heller inte frågan om en tredje man skulle kunna träffas av någon annans förbud, utan huruvida vitesadressaten kan hållas ansvarig för en tredje mans handlande.

21. Beträffande den här aktuella frågan ger 1993 års fall ingen direkt ledning. Såväl det fallet som 2005 års avgörande ger dock på ett mer allmänt plan ett visst stöd för att undantag från vissa subjektiva begränsningar – såsom att en vitesadressat respektive en avtalspart inte ansvarar för annans handlande – kan tänkas i fall av kvalificerad otillbörlighet. Vad som närmare menas med att det ska röra sig om en kvalificerad otillbörlighet blir beroende av det typfall där frågan om ett subjektivt genombrott aktualiseras. Det kan således finnas anledning att göra skillnad mellan t.ex. avtalsförpliktelser och legala förpliktelser, liksom mellan olika slags legala förpliktelser, men grundläggande är att tröskeln för sådana genombrott generellt sett är hög. Vad frågan här gäller är om en tredje mans handlande i fråga om ett vitesförbud som syftar att förhindra upphovsrättsligt intrång undantagsvis kan tillräknas vitesadressaten också i andra fall än när det finns grund för att identifiera den tredje mannen med vitesadressaten (jfr p. 18).

22. Om vitesadressaten och den tredje mannen i kringgåendesyfte handlar samordnat bör det i regel anses vara så kvalificerat otillbörligt att det motiverar ett tillräknande, om inte vitesförbudets formulering skulle täcka vitesadressatens eget handlande och denne därför ansvarar redan på den

grunden. Klart är således att ansvar för åtgärder av en tredje man i allmänhet föreligger när den tredje mannen har agerat på vitesadressatens uppdrag eller på något annat sätt har genom avtal samordnat sig med denne i syfte att gå runt förbudet.

23. Att visa en kvalificerat otillbörlig samordning kan dock många gånger vara svårt. Effektivitetsskäl kan då motivera att en sådan samordning i mer utpräglade riskfall presumeras, trots att vitesadressaten inte har kontroll över den tredje mannen och de inte heller står under gemensam kontroll (jfr p. 18). Så bör kunna göras när de yttre förhållandena mellan vitesadressaten och den tredje mannen starkt talar för att de har samordnat sig i de hänseenden som vitesförbudet avser. Om den tredje mannen då handlar på ett sätt som vitesadressaten är förbjuden att göra, så bör vitesadressaten på grund av en presumerad (kvalificerat otillbörlig) samordning tillräknas handlandet. Den som har ansökt om vitets utdömande har i princip att visa de omständigheter som kan läggas till grund för presumptionen. Legalitetsskäl föranleder dock den förutsättningen för ansvar, att vitesadressaten ska ha underlåtit att vidta närliggande och rimliga åtgärder för att hindra den tredje mannen. Har en sådan åtgärd vidtagits bör således ansvar inte föreligga. Inte heller bör vitesadressaten i sådana fall som här avses ansvara, om han kan visa att det trots det yttre skenet inte har förekommit någon relevant samordning.

Bedömningar i detta fall

24. Liksom hovrätten finner Högsta domstolen att vitesförbudet i och för sig kan läggas till grund för en dom.

25. Det är utrett att Möbelhuset skickade beställningen direkt till Burhén Meble, varpå det bolaget tillverkade och levererade Stilo-fåtöljen. Någon egen exemplarframställning kan därmed inte läggas Burhén Möbler till last.

26. Det framgår visserligen att det på Stilo-fåtöljen fanns en etikett som utvisade Burhén Möblers internetadress, men det är inte visat att Burhén Möbler genom uppdrag har låtit tillverka fåtöljen. Inte heller är det visat att Burhén Möbler har bjudit ut Stilo-fåtöljen till försäljning eller genom någon annan marknadsföringsåtgärd har överträtt förbudsföreskrifterna.

27. För att efterkomma vitesförbudet har Burhén Möbler haft att agera i förhållande till sina försäljningskanaler. De åtgärder Burhén Möbler har vidtagit i dessa delar får anses vara tillräckliga.

28. Vitesförbudet kan inte anses innebära att Burhén Möbler har varit skyldigt att verka i förhållande till sin leverantör, dvs. för att Burhén Meble skulle upphöra med att tillverka och leverera Stilo-fåtöljer. Frågan är då om Burhén Möbler ändå ska anses ha brutit mot vitesförbudet, nämligen på den grunden att Burhén Mebles leverans av Stilo-fåtöljen ska tillräknas Burhén Möbler.

29. Av utredningen i målet framgår att Burhén Möbler och Burhén Meble har en gemensam bakgrund, att ett släktskapsförhållande binder samman ägandet i bolagen samt att verksamheterna är samordnade i ett produktionsled (Burhén Meble) och ett marknadsförings- och försäljningsled (Burhén Möbler). Till det yttre framstår det som att bolagen gemensamt bedriver en integrerad verksamhet. Relationen mellan dem, sådan den kan bedömas utifrån, talar alltså starkt för att de har samordnat sig i sådana hänseenden som vitesförbudet avser. Mot den bakgrunden saknar bristerna i utredningen rörande bolagens inbördes förhållande betydelse. Dessa brister innebär endast att presumptionen om en kvalificerat otillbörlig samordning inte är motbevisad. Vad som har framkommit rörande bolagens inbördes förhållande, främst att Burhén Möbler av Burhén Meble får provision för alla Stilo-fåtöljer som säljs

i Sverige, talar närmast för ett sådant samordnat handlande, som föranleder en presumtion om ett kvalificerat otillbörligt kringgående.

30. För ett tillräknande krävs det också att Burhén Möbler har underlåtit att vidta närliggande och rimliga åtgärder för att hindra Burhén Mebles tillverkning och leverans av Stilo-fåtöljen. Det framgår av utredningen att Buhrén Möbler den 22 februari 2011 sände ett mejl till Buhrén Meble med innehåll att Stilo-fåtöljer inte fick levereras till Uppsala. Ett sådant besked bör i regel i sig anses vara en tillräcklig åtgärd. Mot bakgrund av att vitesförbudet meddelades redan den 11 februari 2011 kan beskedet emellertid inte anses ha lämnats med den skyndsamhet som krävs. Eftersom den aktuella fåtöljen beställdes den 16 februari 2011 kan beskedet heller inte tillmätas någon betydelse när det gäller tillverkningen av denna, trots att leveransen skedde först den 18 mars 2011. Någon utredning i övrigt som visar att Buhrén Möbler har agerat för att hindra Buhrén Meble från att fortsätta att tillverka och leverera Stilo-fåtöljer – eller den aktuella fåtöljen – har Buhrén Möbler inte lagt fram. Det är alltså inte visat att Burhén Möbler har vidtagit närliggande och rimliga åtgärder för att hindra Burhén Meble från det påtalade handlandet.

Sammanfattande slutsatser

31. Buhrén Mebles åtgärd att tillverka och till Möbelhuset leverera en Stilo-fåtölj är att tillräkna Buhrén Möbler. Det innebär att ett brott mot vitesförbudet föreligger och att vite ska betalas. Högsta domstolen gör ingen annan bedömning än tingsrätten beträffande vitesbeloppets storlek. Med ändring av hovrättens dom ska därför tingsrättens domslut fastställas i själva saken.

Rättegångskostnader

32. Hovrättens dom ska ändras även på så sätt att Swedese Möbler ska befrias från skyldigheten att ersätta Burhén Möbler för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten och tillerkännas ersättning för sina rättegångskostnader i dessa instanser med där yrkade belopp.

33. Swedese Möbler ska tillerkännas ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström,
Gudmund Toijer, Ingemar Persson (referent) och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Elisabet Rune